

Sygn. akt I ACa 676/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 marca 2021 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Marek Boniecki (spr.)
Sędziowie:	SSA Grzegorz Krężolek SSA Jerzy Bess
Protokolant:	starszy sekretarz sądowy Grzegorz Polak

po rozpoznaniu w dniu 26 lutego 2021 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa syndyka masy upadłości A. S.

przeciwko M. S. (1) i M. S. (2)

przy uczestnictwie interwenienta ubocznego po stronie pozwanych A. S.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek apelacji pozwanych oraz interwenienta ubocznego

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 4 marca 2020 r. sygn. akt I C 2049/18

I. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 2 a) w ten sposób, że kwotę 4.320 zł zastępuje kwotą 7.200 zł (siedem tysięcy dwieście złotych);

II. oddala apelację pozwanego M. S. (1) w pozostałym zakresie;

III. oddala apelację pozwanego M. S. (2) w całości;

IV. oddala apelację interwenienta ubocznego w całości;

V. odstępuje od obciążania pozwanych i interwenienta ubocznego kosztami postępowania apelacyjnego;

VI. przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Krakowie na rzecz: adwokata P. S. i adwokata M. G. kwoty po 8.100 zł (osiem tysięcy sto złotych) brutto tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną z urzędu

w postępowaniu apelacyjnym odpowiednio pozwanemu M. S. (2) i interwenientowi ubocznemu oraz na rzecz kuratora M. C. kwotę 5.000 zł (pięć tysięcy złotych) tytułem wynagrodzenia za reprezentowanie pozwanego M. S. (1) w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Grzegorz Krężolek SSA Marek Boniecki SSA Jerzy Bess

Sygn. akt I ACa 676/20

Uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie

z dnia 11 marca 2021 r.

Wyrokiem z dnia 4 marca 2020 r. Sąd Okręgowy w Krakowie w sprawie z powództwa syndyka masy upadłości A. S. przeciwko M. S. (1) i M. S. (2) przy interwencji ubocznej po stronie pozwanych A. S.: 1) uznał za bezskuteczną w stosunku do masy upadłości A. S. umowę darowizny nieruchomości objętej księgą wieczystą nr (...), zawartą przed notariuszem A. P. w dniu 8 lipca 2015, nr. Rep. (...); 2) przyznał od Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Krakowie na rzecz: kuratora M. C. kwotę 4320 zł tytułem wynagrodzenia za pełnienie funkcji kuratora; adwokata P. S. kwotę 8856 zł tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanemu M. S. (2); adwokata M. G. kwotę 8856 zł tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej interwenientowi ubocznemu; 3) odstąpił od obciążenia pozwanych kosztami postępowania.

Sąd Okręgowy ustalił stan faktyczny szczegółowo zaprezentowany w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, z którego to uzasadnienia wynika, że:

- postanowieniem z 7 lipca 2017 r. Sąd Rejonowy dla K. w K. ogłosił upadłość A. S.;
- 19 listopada 2013 r. została zawarta umowa darowizny, mocą której M. S. (3) darowała A. S. wskazany w pozwie lokal mieszkalny;
- 8 lipca 2015 r. została zawarta umowa darowizny, na podstawie której A. S. darował M. S. (3) ww. lokal mieszkalny; w umowie umowy zawarto polecenie dla obdarowanej ustanowienia na rzecz wnuka M. S. (1) służebności mieszkania i taka służebność została ustanowiona;
- obecnie w księdze wieczystej jako właściciele lokalu wpisani są pozwani jako spadkobiercy M. S. (3);
- we wniosku o ogłoszenie upadłości z 20 kwietnia 2017 r. A. S. wskazał na posiadanie długów w kwocie 169.507,34 zł; w toku postępowania uznano wierzytelności w wysokości 217.032,54 zł;
- w sierpniu 2014 r. A. S. stracił pracę i nie mógł znaleźć nowej, mimo intensywnych starań;
- rozpoczął pracę dopiero w 2016 r., ale doznał drugiego zawału serca;
- na chwilę darowizny, poza mieszkaniem nie miał praktycznie żadnego wartościowego majątku, a posiadał zadłużenie z tytułu: kredytu w (...) (stan na wrzesień 2014 r.- 44.000 zł), do końca roku dostał zgodę na niepłacenie, w styczniu zapłacił jedną ratę, później nie płacił z uwagi na brak środków; kredytu w (...) Bank (...) - w styczniu 2015 zaprzestał spłat (stan na lipiec 2015 r.- 70.000 zł); pożyczki w (...) (we wrześniu 2014 r. na 8.000 zł, na lipiec zadłużenie 6000-8000 zł); karty kredytowej w (...) Bank (...) (na lipiec 2015 r. zadłużenie ok. 10.000 zł), karty kredytowej w Banku (...) (na lipiec zadłużenie ok. 3000 zł); pożyczki w (...) na 2500 zł; opłat we wspólnocie mieszkaniowej (kilka tysięcy);
- dłużnik miał dobre relacje z matką, opiekował się nią, chciał jej wyremontować pokój;
- matka dłużnika chciała, by ten zwrócił jej mieszkanie;

- A. S. posiada orzeczenie o niepełnosprawności, został zaliczony do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, ma problemy kardiologiczne, urologiczne; korzysta z pomocy w formie zasiłków, świadczeń wychowawczych, rodzinnych na dzieci; jego partnerka jest zarejestrowana jako bezrobotna.

W ustalonym przez siebie stanie faktycznym Sąd Okręgowy przyjął, że:

- roszczenie powoda jest zasadne w kontekście przepisów: art. 132 i nast. ustawy z 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe (t. jedn. Dz. U. z 2020 r., poz. 1228 ze zm., dalej: p.u.) oraz art. 527 i nast. k.c. w zw. z art. 131 p.u.;

- wszystkie przesłanki warunkujące zastosowanie ochrony wierzyciela w drodze skargi pauliańskiej zaistniały kumulatywnie i zostały spełnione;

- pozwani mają legitymację bierną do występowania w sprawie jako spadkobiercy obdarowanej;

- na datę darowizny zadłużenie dłużnika wynosiło ponad 130.000 zł;

- nieudowodniony został zarzut wskazujący na odwołanie darowizny z powodu rażącej niewdzięczności;

- zawarcie w umowie darowizny polecenia i wykonanie go przez obdarowanego nie rzutuje na istotę umowy darowizny, jako nieodpłatnego świadczenia;

- bez znaczenia była okoliczność, że nieruchomości w 2013 r. została darowana A. S. przez matkę;

- dokonując spornej darowizny, dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, albowiem był niewypłacalny: posiadał zadłużenie, którego był świadomy, ponad 130.000 zł, od prawie roku nie miał pracy i mimo usilnych starań nie mógł jej znaleźć, oprócz posiadanego mieszkania nie miał innego majątku, pół roku przed darowizną przestał spłacać zadłużenie;

- bezzasadny był zarzut oparty na przepisie art. 5 k.c., albowiem przepisy prawa zapewniają rodzinie dłużnika należyłą ochronę (art. 491¹³ ust. 1 p.u., ustawa o ochronie praw lokatora);

- odnośnie do kwestii zasadności objęcia postępowaniem spornego mieszkania w świetle celów prawa upadłościowego, stosowne zarzuty powinny być podnoszone w tamtym postępowaniu;

- podstawą przyznania kuratorowi wynagrodzenia był §1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 9 marca 2018 r. w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej oraz §2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

Wyrok powyższy w części uwzględniającej żądanie pozwu zaskarżyli apelacjami obaj pozwani i interwenient uboczny, wnosząc o jego zmianę poprzez oddalenie powództwa. M. S. (1) dodatkowo zaskarżył pkt 2a w zakresie, w jakim Sąd I instancji nie przyznał wynagrodzenia kuratorowi ponad kwotę 4.320 zł, wnosząc o jego zmianę poprzez przyznanie kuratorowi małoletniego pozwanego dalszego wynagrodzenia za pełnienie funkcji kuratora w wysokości stawki minimalnej przewidzianej przepisami określającymi opłaty za czynności adwokackie.

Pozwany M. S. (2) zarzucił naruszenie: 1) art. 233 §1 k.p.c. - poprzez zastosowanie przez Sąd I instancji dowolnej (zamiast swobodnej) oceny dowodów, polegającej na oparciu się przy ustaleniu stanu zadłużenia na chwilę zawarcia umowy darowizny wyłącznie na zeznaniach A. S., przy jednoczesnym pominięciu dowodu z dokumentów znajdujących się w aktach sprawy, a wskazujących wysokość faktycznego zadłużenia A. S. w dacie zawarcia umowy darowizny (i w dacie późniejszej), które to naruszenie doprowadziło do poczynienia przez Sąd I instancji błędnego stanu faktycznego, sprzecznego z zebraniem w sprawie materiałem dowodowym, polegającego na uznaniu, że w chwili dokonania darowizny w dniu 8 lipca 2015 roku zadłużenie upadłego A. S. wynosiło około 138.500 zł (na podstawie wartości podanych przez A. S.), podczas gdy materiał dowodowy znajdujący się w sprawie potwierdza zadłużenie

(wymagalne) A. S. w dniu dokonania darowizny na kwotę 10.407,90 zł; 2) art. 6 k.c., tj. naruszenie reguł dowodowych - poprzez uznanie za udowodnione, pomimo niesprostania przez powoda ciężarowi dowodu - brak wykazania przez powoda zaistnienia spełnienia wszystkich przesłanek do złożenia skargi pauliańskiej, które to naruszenie doprowadziło do ustalenia przez Sąd stanu faktycznego sprzecznego z zebrany w sprawie materiałem dowodowym, polegającego na uznaniu, że dokonanie czynności prawnej przez A. S. nastąpiło ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, pomimo braku wykazania okoliczności niewypłacalności A. S.; 3) art. 327¹ §1 pkt 1 k.p.c. poprzez brak wskazania w uzasadnieniu wyroku przyczyn, dla których określonym dowodom Sąd I instancji odmówił wiarygodności i mocy dowodowej - pominięcie oceny poszczególnych dowodów, tj.: zeznań świadka T. K., dokumentów stanowiących załączniki do zgłoszeń wiarygodności w postępowaniu upadłościowym A. S.; 4) art. 5 k.c. - poprzez jego niezastosowanie przez Sąd I instancji, podczas gdy w przedmiotowym stanie faktycznym, uznanie czynności prawnej za bezskuteczną jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, tj. zasadą słuszności, celowości oraz sprawiedliwości społecznej.

Pozwany M. S. (1) zarzucił naruszenie: 1) art. 233 §1 k.p.c. - poprzez dokonanie wadliwej oceny materiału dowodowego w postaci zeznań A. S. oraz świadka T. K., skutkującej błędem w ustaleniach faktycznych, polegającym na uznaniu, iż interwenient uboczny A. S. dokonując darowizny w dniu 8 lipca 2015 roku, działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, podczas gdy rzeczywistym i wyłącznym celem zawarcia ww. umowy było powrotne przeniesienie własności lokalu mieszkalnego na rzecz matki interwenienta ubocznego M. S. (3), wynikające z jej żądań kierowanych wobec syna; 2) art. 233 §1 k.p.c. - poprzez dokonanie wadliwej oceny materiału dowodowego w postaci zeznań A. S., dokumentacji dotyczącej sytuacji majątkowej A. S. w dniu dokonywania zaskarżonej czynności prawnej oraz dokumentacji medycznej A. S., skutkującej błędem w ustaleniach faktycznych polegającym na uznaniu, iż interwenient uboczny A. S. zawierając umowę darowizny z dnia 8 lipca 2015 roku, był niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, zaś transfer majątku uniemożliwił zaspokojenie wierzycieli, podczas gdy w dniu dokonywania ww. darowizny brak było podstaw do twierdzenia takiego twierdzenia, zaś bezpośrednią okolicznością, która uniemożliwiła interwenientowi ubocznemu wykonywanie zobowiązań i doprowadziła do jego niewypłacalności był zawał serca, który miał miejsce w II połowie 2016 r. i nie pozostaje on w związku przyczynowo-skutkowym z ww. umową; 3) art. 233 §1 k.p.c. - poprzez dokonanie wadliwej oceny materiału dowodowego w postaci umowy darowizny z dnia 8 lipca 2015 roku, skutkującej błędem w ustaleniach faktycznych polegającym na uznaniu, iż umowa darowizny z dnia 8 lipca 2015 roku miała charakter świadczenia nieodpłatnego, podczas gdy w ww. umowie znajduje się polecenie ustanowienia nieodpłatnej i dożywotniej służebności mieszkania na rzecz pozwanych, co wyklucza możliwość uznania ww. czynności prawnej za bezpłatną; 4) art. 527 §1 k.c. - poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, iż interwenient uboczny A. S. dokonując darowizny w dniu 8 lipca 2015 roku w celu spełnienia skierowanego przez matkę interwenienta ubocznego M. S. (3) żądania powrotnego przeniesienia własności lokalu mieszkalnego, działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli; 5) art. 527 §2 k.c. - poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, iż wskutek czynności prawnej z dnia 8 lipca 2015 roku interwenient uboczny stał się niewypłacalny, mimo iż w ww. dacie interwenient uboczny posiadał możliwości zarobkowe zarówno w wykonywanym dotychczas zawodzie, jak również w charakterze pracownika fizycznego, zaś okolicznością, która doprowadziła do stanu niewypłacalności interwenienta ubocznego, był przebyty drugi zawał serca w 2016 roku; 6) art. 527 §3 k.c. - poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, iż M. S. (3), jako osoba pozostająca z interwenientem ubocznym w bliskim stosunku wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, mimo że po stronie interwenienta ubocznego świadomość pokrzywdzenia wierzycieli nie istniała, co wyklucza zastosowanie domniemania zawartego w ww. przepisie; 7) art. 528 k.c. w zw. z art. 893 k.c. - poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że umowa darowizny z dnia 8 lipca 2015 roku, zawierająca w swojej treści polecenie ustanowienia nieodpłatnej i dożywotniej służebności mieszkania na rzecz pozwanych miała charakter świadczenia nieodpłatnego; 8) art. 529 k.c. - poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że interwenient uboczny działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, mimo że w chwili darowizny nie był niewypłacalny ani na skutek dokonanej darowizny nie stał się niewypłacalny; 9) art. 5 k.c. poprzez jego niezastosowanie i uwzględnienie powództwa mimo, że dochodzone przez powoda roszczenie sprzeczne jest: z zasadami współżycia społecznego w postaci zasad godnego życia, słuszności oraz celowości, a także społeczno-gospodarczym charakterem instytucji upadłości konsumenckiej, polegającym na oddłużeniu dłużnika, poprzez umożliwienie umorzenia części zobowiązań

upadłego i umożliwienie przez to jednostce godnego życia, godząc tym samym zasadę optymalizacji postępowania upadłościowego; z zasadami współżycia społecznego w postaci zasad godnego życia, słuszności oraz celowości w ten sposób, że skutki uwzględnienia powództwa dotyczyć będą bezpośrednio czteroosobową rodzinę, która zmuszona zostanie do upuszczenia jedyne posiadane lokalu mieszkalnego, zaś sytuacja materialno-bytowa rodziny jest bardzo zła z uwagi na brak możliwości zarobkowania przez interwenienta ubocznego A. S., spowodowany bardzo złym stanem zdrowia; 10) §3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 marca 2018 roku w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej w zw. z §1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 listopada 2013 roku w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej - poprzez ich niezastosowanie i ustalenie wynagrodzenia kuratora w oparciu o §1 ww. rozporządzenia z dnia 9 marca 2018 roku, podczas gdy podstawą ustalenia wynagrodzenia kuratora z uwagi na przepisy intertemporalne powinno być ww. rozporządzenie z dnia 13 listopada 2013 roku; 11) §1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 marca 2018 roku w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej - poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i ustalenie na podstawie tego przepisu wynagrodzenia kuratora, podczas gdy podstawą ustalenia wynagrodzenia kuratora z uwagi na przepisy intertemporalne powinno być ww. rozporządzenie z dnia 13 listopada 2013 roku.

Interwenient uboczny zarzucił naruszenie: 1) art. 527 §2 k.c. - poprzez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że dla stanu niewypłacalności dłużnika ma znaczenie suma wszystkich jego zobowiązań finansowych (również tych nie postawionych jeszcze w stan wymagalności); 2) art. 6 k.c. - poprzez uznanie, że powód wykazał spełnienie wszystkich przesłanek skargi pauliańskiej, podczas gdy z żadnych przeprowadzonych w sprawie dowodów (w szczególności dokumentów zalegających w aktach sprawy) nie wynika, jaka była wysokość wymagalnych zobowiązań finansowych A. S. na moment dokonywania zaskarżonej czynności; 3) art. 233 §1 k.p.c., poprzez dowolną ocenę dowodów polegającą na pominięciu: a) znaczenia dokumentów zalegających w aktach sprawy dotyczących wysokości zobowiązań, jakie ciążyły na A. S., które mogłyby przyczynić się do ustalenia prawidłowej wysokości zobowiązań w dacie dokonania zwrotnej darowizny oraz ustaleniu wysokości zobowiązań A. S. wyłącznie w oparciu o jego zeznania złożone w charakterze świadka, co w konsekwencji doprowadziło do błędnego ustalenia faktu, że A. S. był niewypłacalny w dacie dokonania darowizny, podczas gdy w rzeczywistości w tej dacie niewypłacany nie był, a stan jego niewypłacalności powstał dopiero później; b) dowodów w postaci dokumentów dotyczących choroby nowotworowej matki A. S. oraz jego własnej choroby (zawał mięśnia sercowego), a także zeznań świadka T. K. i w konsekwencji błędne ustalenie motywów zwrotnej darowizny dokonanej w dniu 8 lipca 2015 roku na rzecz M. S. (3), co w konsekwencji doprowadziło do błędnego ustalenia faktu, że A. S. działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, podczas gdy w rzeczywistości świadomości takiej nie miał; 4) art. 5 k.c. - poprzez jego niezastosowanie i w konsekwencji uwzględnienie powództwa, pomimo że żądanie uznania umowy za bezskuteczną jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego z uwagi na trudną sytuację materialną i osobistą zarówno pozwanych, jak i interwenienta ubocznego zamieszkujących wspólnie i nie mają oni możliwości zapewnienia sobie innego mieszkania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja pozwanego zasługuje na uwzględnienie jedynie w zakresie wynagrodzenia kuratora, zaś pozostałe są w całości bezzasadne.

Sąd Okręgowy prawidłowo, z poszanowaniem reguł wyrażonych w przepisie art. 233 §1 k.p.c. ustalił stan faktyczny sprawy, co sprawiło, że Sąd Apelacyjny przyjął go za własny.

Wszystkie apelacje były w znakomitej części zbieżne co do treści podnoszonych w nich zarzutów, co uzasadnia łączne ich rozpoznanie. Wyjątkiem są tutaj zarzuty naruszenia art. 327¹ §1 pkt 1 k.p.c., art. 6 k.c. oraz przepisów dotyczących wynagrodzenia kuratora (o czym osobno niżej).

Wbrew twierdzeniom apelacji M. S. (2), uzasadnienie zaskarżonego wyroku spełnia wymogi wyrażone w art. 327¹ k.p.c., a przede wszystkim poddaje się kontroli instancyjnej. Sąd Okręgowy odniósł się do wszystkich przesłanek skargi

pauliańskiej. Ustalił także, że matka dłużnika chciała odzyskać darowany uprzednio lokal. Sąd pierwszej instancji nie czynił także przedmiotem swoich ustaleń, które wierzytelności A. S. były wymagalne w dacie czynności fraudacyjnej.

Chybione są także zarzuty naruszenia art. 6 k.c., które przede wszystkim zostały niewłaściwie sformułowane. Do uchybienia powoływanemu przepisowi (w przypadku braku nawiązania do innej normy materialnoprawnej) może dojść wyłącznie wtedy, gdy sąd wadliwie rozłoży ciężar dowodu, co w rozpoznawanej sprawie nie miało miejsca. Niezależnie od tego Sąd Okręgowy prawidłowo przyjął, że wszystkie przesłanki skargi pauliańskiej zostały wykazane.

Zarzuty naruszenia art. 233 §1 k.p.c., które miało skutkować wadliwymi ustaleniami faktycznymi, dotyczyły: a) wysokości zadłużenia A. S. w dacie dokonywania przez niego darowizny; b) przyczyny, dla której dłużnik dokonał darowizny; c) zdolności dłużnika do regulowania własnych zobowiązań w dacie darowizny; d) przyczyn, dla których nie regulował należności. W zakresie, w jakim zarzuty obraży art. 233 §1 k.p.c. odnosiły się do oceny konkretnych przesłanek skargi pauliańskiej, zostały poddane przez Sąd Apelacyjny badaniu poprzez pryzmat przepisów materialnoprawnych.

W pierwszej z podniesionych wyżej kwestii (pkt a) argumentacja skarżących zasadzała się na błędnym przekonaniu, że o relewantności wymagalności długów interwenienta ubocznego w dacie dokonywania czynności fraudacyjnej. Tymczasem ani przepis art. 527 k.c., ani żaden inny nie różnicuje wierzytelności wymagalnych i niewymagalnych. Instytucja skargi pauliańskiej rozróżnia jedynie wierzytelności obecne i przyszłe (art. 530 k.c.), przy czym te do tej drugiej grupy zalicza się wyłącznie wierzytelności, które w momencie czynności fraudacyjnej nie istnieją, a nie takie, które są niewymagalne. Ustalenie zatem, że w rozpoznawanej sprawie w momencie dokonywania darowizny na rzecz matki interwenient uboczny posiadał zadłużenie przekraczające łącznie 100.000 zł było prawidłowe, a zeznania A. S. korespondowały w tym zakresie w pełni z dokumentami zaoficerowanymi przez stronę powodową.

W kontekście zebranego w sprawie materiału dowodowego ocenionego poprzez pryzmat doświadczenia życiowego przy zastosowaniu reguł logicznego myślenia nie sposób również obronić twierdzeń, że wyłączną przyczyną dokonania darowizny było wykonanie woli chorej matki. Zwrócić w tym miejscu należy uwagę na koincydencję czasową darowizny (8.07.2015 r.) oraz doręczenia dłużnikowi wypowiedzenia umowy pożyczki gotówkowej przez (...) na kwotę ponad 70.000 zł (k. 168-170, 189, 190). Interwenient mógł wprawdzie uniknąć zapłaty całości tej kwoty, w sytuacji gdyby uregulował zaległość wynoszącą niewiele ponad 5000 zł przed upływem 30 dni, ale tego nie uczynił, co potwierdza także wyrok Sądu Okręgowego w K.w sprawie(...) (k. 191-194). Nie można też nie dostrzec, że przez cały okres, w którym dłużnik był właścicielem lokalu, nie uiszczał należności na rzecz wspólnoty mieszkaniowej, albowiem nie miał na to środków. W przytoczonych wyżej okolicznościach oczywisty wydaje się wniosek, że dokonując darowizny na rzecz matki, dłużnik chociażby w granicach ewentualności musiał zdawać sobie sprawę, że pozbawia się jedynego składnika majątkowego, z którego zaspokoić mogą się wierzyciele.

Poczynione wyżej wywody nakazują uznać także za trafną konstatację Sądu pierwszej instancji co do tego, że w dacie czynności fraudacyjnej dłużnik nie był w stanie regulować swoich długów. Jak sam zeznał, od sierpnia 2014 r., kiedy stracił pracę, nie mógł do 2016 r. znaleźć innej i to mimo intensywnych poszukiwań (k. 333).

W sprawie nie było sporne, że stan zdrowia dłużnika od 2016 r. jest bardzo zły. Wiarygodnie brzmią także jego zeznania odnośnie do tego, że środki z kredytów i pożyczek przeznaczal na utrzymanie rodziny. Nie zmienia to faktu, że nie był w stanie na bieżąco regulować swoich zobowiązań, co czyni przyczyny takiego stanu rzeczy irrelewantnymi.

Wobec prawidłowości ustaleń faktycznych Sądu Okręgowego, nie mogły się ostać zarzuty dotyczące obrazy prawa materialnego.

Jak wskazano wyżej, sam fakt, że dłużnik wykonywał wolę matki w zakresie zwrotnego przeniesienia własności lokalu, nie zmienia tego, że musiał przewidywać przynajmniej w granicach ewentualności, że nie jest w stanie regulować swoich zobowiązań pieniężnych,

a jednocześnie wyzbywa się jedyne wartościowego składnika majątkowego. Spełnione zatem zostały przesłanki do przyjęcia domniemania z art. 529 k.c., którego skarżącym wzruszyć się nie udało. Na skutek darowizny interwenient uboczny stał się niewypłacalny, a twierdzenia o możliwościach zarobkowych pozostały nieudowodnione.

Wobec darmego charakteru czynności fraudacyjnej bez znaczenia pozostawał stan wiedzy obdarowanej w kwestii działania dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli (art. 528 k.c.). Nie miał przy tym racji skarżący, twierdząc, że zawarte w umowie darowizny polecenie pozbawiało jej charakteru czynności nieodpłatnej. Istoty darowizny jako czynności pod tytułem darmym, nie zmienia obciążenie jej poleceniem, czyli włożeniem na obdarowanego obowiązku oznaczonego działania lub zaniechania, bez czynienia kogokolwiek wierzycielem. Z reguły obciążenie darowizny poleceniem nie oznacza, aby taki był cel jej dokonania, a wypełnienie polecenia nie jest traktowane jako „odpłata” za świadczenie darczyńcy (por. wyrok Sądu Najwyższego z 20 października 2006 r., IV CSK 172/06).

Nie mógł odnieść również zamierzonego skutku zarzut naruszenia art. 5 k.c., którego skarżący upatrywali zarówno w nieuwzględnieniu celów postępowania upadłościowego osoby fizycznej, jak i sytuacji dłużnika oraz jego rodziny.

Wyjść należy od stwierdzenia, że trudno mówić o nadużywaniu prawa w sytuacji, gdy syndyk działaniem swym realizuje nałożony na niego przez ustawę obowiązek.

Przepisy art. 2 ust. 1 i 2 p.u. określające cele postępowania upadłościowego, w pierwszej kolejności wskazują na konieczność zaspokojenia wierzycieli w jak największym stopniu, przy czym w przypadku osób fizycznych należy postępowanie to prowadzić również tak, aby umożliwić umorzenie zobowiązań upadłego niewykonanych w postępowaniu upadłościowym. Przyjęcie koncepcji skarżących, która w istocie sprowadzała się do wyłączenia z masy upadłości dłużnika jedyne wartościowego składnika majątkowego, czyniłoby zaspokojenie wierzycieli iluzorycznym. Celem postępowania upadłościowego, także względem osób fizycznych, nie jest „darowanie” długów poprzez ich umorzenie, lecz ich zaspokojenie w jak największym zakresie, przy jak najmniejszej dolegliwości dla dłużnika. Pozbawienie dotychczasowego miejsca zamieszkania dłużnika i jego rodziny jest oczywiście olbrzymią dolegliwością, jednakże ustawodawca nie wyłączył tego sposobu zaspokojenia wierzycieli. Co więcej, wprost przewidział taką sytuację w przepisie trafnie przywołanym przez Sąd Okręgowy. Jakkolwiek art. 491¹³ ust. 1 p.u. utracił moc z dniem 24 marca 2020 r., to zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy z 30 sierpnia 2019 r. o zmianie ustawy - Prawo upadłościowe oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2020 r., poz. 1802 ze zm.), na on zastosowanie w stosunku do A. S.. Niezależnie od tego powoływana ustawa nowelizująca wprowadziła analogiczne rozwiązanie w art. 342a p.u. Nie zachodzi zatem obawa, że dłużnik i jego rodzina pozbawieni zostaną możliwości zaspokojenia swoich potrzeb mieszkaniowych.

Sąd Apelacyjny wziął też pod uwagę okoliczność, że istotna część zadłużenia powstała przed datą darowania lokalu dłużnikowi przez jego matkę. Nie można było jednak nie dostrzec, że w okresie od 19 listopada 2013 r. do 8 lipca 2015 r. interwenient uboczny zaciągał kolejne zobowiązania, nie mówiąc nawet o zaniechaniu świadczeń na rzecz wspólnoty mieszkaniowej.

Na podzielenie zasługiwały także wnioski Sądu Okręgowego odnośnie do legitymacji biernej pozwanych jako spadkobierców obdarowanej osoby trzeciej.

Uzasadniona okazała się natomiast apelacja pozwanego M. S. (1) w zakresie, w jakim kwestionował on wysokość przyznanego kuratorowi wynagrodzenia. Przepis §3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 9 marca 2018 r. w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej (Dz. U. z 2018 r., poz. 536) nakazywał w sprawach cywilnych wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia tego aktu, do wynagrodzenia kuratora ustanowionego dla strony przed tym dniem, do czasu zakończenia postępowania w danej instancji, stosować przepisy dotychczasowe. Jakkolwiek pozew w aktualnie badanej sprawie wniesiony został po dniu wejścia w życie ww. rozporządzenia, to kurator został ustanowiony do tej sprawy przed 15 marca 2018 r. (k. 41). Działanie kuratora nie ograniczyło się też wyłącznie do występowania przed

Sądem Okręgowym, ale podejmował on swoje czynności już wcześniej (k. 46, 47). W tej sytuacji zastosować należało §1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 13 listopada 2013 r. w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej (Dz. U. z 2013 r., poz. 1476). W ocenie Sądu Apelacyjnego z uwagi na nakład pracy kuratora oraz zawilość sprawy przyznać należało mu wynagrodzenie odpowiadające stawce netto wynagrodzenia pełnomocników z urzędu występujących w sprawie (kurator nie był płatnikiem podatku VAT).

Biorąc pod uwagę powyższe okoliczności, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 §1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w części dotyczącej wynagrodzenia kuratora, zaś w pozostałym zakresie wszystkie apelacje na podst. art. 385 k.p.c. oddalił.

Za podstawę rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego przyjęto art. 102 k.p.c. w zw. z art. 391 §1 k.p.c., a to z uwagi na szczególny charakter sprawy, a także sytuację osobistą i majątkową pozwanych oraz interwenienta ubocznego.

O wynagrodzeniu ustanowionych z urzędu dla pozwanego M. C.

i interwenienta ubocznego pełnomocników orzeczono na podst. art. 29 ust. 1 ustawy z 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze (t. jedn. Dz. U. z 2020 r., poz. 1651) oraz §2 pkt 7 w zw. z §10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1800), przyjmując, że przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2016 r., poz. 1714 ze zm.) w zakresie, w jakim różnicują wynagrodzenie adwokata ustanowionego z urzędu i z wyboru są sprzeczne z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Przyznając kuratorowi małoletniego pozwanego wynagrodzenie na podst. §1 ust. 1 i 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 9 marca 2018 r. w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej (Dz. U. poz. 536), Sąd Apelacyjny miał na uwadze znaczny stopień zaangażowania kuratora w postępowaniu odwoławczym oraz zawilę charakter sprawy.

SSA Grzegorz Krężolek SSA Marek Boniecki SSA Jerzy Bess